

Особливості дослідження сприйняття дитиною сімейної ситуації: деякі аспекти експертного аналізу

Ірина Третьякова

ННЦ «ІСІ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-4028-3607>, e-mail: irynalykhoida@gmail.com

Розлучення і спори між батьками про виховання й місце проживання дітей усе більше поширюються, і тому батьки все частіше звертаються по допомогу до експертів-психологів для дослідження особливостей сприйняття дитиною сімейної ситуації.

Ключові слова: спори між батьками про виховання і місця проживання дитини; сприйняття дитиною сімейної ситуації; маніпуляція; форми маніпуляції.

Features of Researching the Child's Perception of the Family Situation: Some Aspects of Expert Analysis

Iryna Tretiakova

Divorce and disputes between parents regarding the upbringing and place of residence of children are increasingly common, leading parents to seek help from psychologists to study the peculiarities of children's perception of family situations.

Keywords: disputes between parents regarding the upbringing and place of residence of children; children's perception of family situations; manipulation; forms of manipulation.

Процес розділення дітей у судово-психологічній експертизі є одним із найбільш складних та емоційно навантажених аспектів цивільного права. Цей процес містить не лише юридичні, а й психологічні та емоційні аспекти, які суттєво впливають на всіх учасників: батьків, дітей і навіть експертів, які проводять судово-психологічну експертизу. Психологічна експертиза в процесі розділення дітей відіграє одну із ключових ролей у визначенні особливостей інтересів дитини та її благополуччя. Експерти мають враховувати психологічний стан усіх учасників процесу, а також особливості кожної конкретної сім'ї, щоб провести коректне дослідження.

Тема складності та емоційно-психологічного навантаження процесу поділу дітей у судово-психологічній експертизі є вкрай актуальною та значущою. Розлучення і спори між батьками про виховання і місце проживання дітей стають усе більш поширеними в сучасному світі, і тому батьки все частіше звертаються по допомогу до експертів-психологів для дослідження особливостей сприйняття дитиною сімейної ситуації. Водночас експерти-психологи, які оцінюють сімейне оточення та потреби дітей, стикаються із професійними викликами, пов'язаними з об'єктивним та справедливим визначенням найкращих рішень.

Спори між батьками про виховання й місце проживання дітей — це складні аспекти розлучення, які можуть вплинути на емоційне благополуччя дітей. Дослідження свідчать, що спосіб, яким спори між батьками про виховання й місце проживання дітей організується та реалізується, може суттєво вплинути на адаптацію дітей до нової ситуації [1]. Діти, які пережили розлучення батьків, часто мають проблеми у поведінці, шкільній успішності та стосунках із оточенням [2].

Спори між батьками про виховання й місце проживання дітей — складний процес, у якому необхідно враховувати безліч чинників: вік і потреби дітей, якість стосунків між батьками, фінансовий стан сім'ї тощо. Ці чинники можуть значно ускладнювати процес розділення та прийняття рішень про те, як буде влаштовано життєвий простір дитини після розлучення батьків. Треба враховувати, що це складні та емоційно навантажені події, які можуть супроводжуватись різними конфліктами та напругою між батьками. У судово-психологічній практиці часто виникають випадки, коли один із батьків маніпулює дитиною з метою досягти своїх бажань або отримати контроль над ситуацією.

Маніпулювання батьків може виявлятися в різних формах, включно з навіюванням негативних емоцій щодо іншого батька, обмеження

доступу до спілкування з ним, створення хибних звинувачень та загроз. Ці механізми можуть бути використані для встановлення контролю над ситуацією та впливу на іншого батька через дитину [3].

Діти можуть відчувати стрес, тривогу, почуття провини та недовіру до обох батьків. Ці емоційні труднощі можуть позначитися на їх поведінці, успішності у школі та стосунках із оточенням [4].

Форми виявлення маніпуляції: 1) обіцянки та погрози: батьки можуть використовувати обіцянки про матеріальні блага або погрози щодо втрати кохання та уваги як засоби впливу на дитину; 2) підроблені ситуації: створення підроблених ситуацій або драматизація подій для впливу на вибір дитини щодо того, із ким їй залишатися; 3) дискредитація іншого батька: намагання одного з батьків дискредитувати іншого перед дитиною для залучення її на свій бік; 4) залучення дитини до конфлікту та використання її як інструменту для досягнення власної мети [5].

Судово-психологічна експертиза відіграє ключову роль в оцінці сімейних стосунків, потреб дітей та прийнятті рішень про їх благополуччя. Однак прояв маніпуляції в одного з батьків у спірних питаннях про виховання й місце проживання дітей може ускладнити проведення експертизи та спотворити результати, що врешті-решт може завдати шкоди інтересам дитини [6].

Експерти-психологи, які проводять судово-психологічну експертизу, мають бути особливо уважними до ознак маніпуляції у спірних питаннях між батьками та враховувати їх в оцінці сімейної ситуації. Вони мають забезпечувати безпеку та захист інтересів дитини, а також надавати рекомендації суду, спрямовані на її благополуччя [6].

Для запобігання чинника маніпуляції батьків на дитину в судово-психологічній практиці необхідно проводити компетентну експертизу сімейної ситуації з огляду на всі аспекти впливу на дитину. Батьки мають бути обізнані про негативні наслідки маніпуляції на дитину та орієнтовані на побудову здорових стосунків із нею. У спорі між батьками про виховання дітей та для захисту інтересів дитини необхідно враховувати

їхню думку та надавати їм можливість висловити свої почуття та уподобання. Також важливо встановити чіткі правила та межі для обох батьків [6].

Дослідження деяких аспектів експертного аналізу сприйняття дитиною сімейної ситуації є одним із завдань, які розв'язують під час проведення судово-психологічних експертиз у справах про спори між батьками про виховання й місце проживання дитини. Дослідження літератури із цієї теми розкриває вплив батьківської маніпуляції на дитину, що відіграє ключову роль у формуванні психічного стану дитини, і це важливо враховувати під час проведення судово-психологічних досліджень. Під час вивчення літератури виявлено, що використання маніпуляції з боку батьків у спорах може ускладнити проведення експертизи та спотворити результати, що врешті-решт може завдати шкоди інтересам дитини.

Маніпуляція з боку батьків у процесі спору може мати серйозні наслідки для психологічного стану дитини. Ця проблема вимагає уваги та ретельного дослідження з метою забезпечення здорового та безпечного середовища для розвитку дітей, які переживають розлучення батьків.

Перелік джерел посилання

1. Johnston J. R., & Roseby V. (1997). In the name of the child: Understanding and helping children of conflicted and violent divorce.
2. Amato P. R. The consequences of divorce for adults and children. *Journal of Marriage and the Family*. 2000. V. 62 (4). P. 1269—1287.
3. Kelly J. B., & Emery R. E. Children's adjustment following divorce: Risk and resilience perspectives. *Family Relations*. 2003. V. 52 (4). P. 352—362.
4. Fabricius W. V., & Luecken L. J. (2007). Postdivorce living arrangements, parent conflict, and long-term physical health correlates for children of divorce.
5. Warshak R. A.. Ten parental alienation fallacies that compromise decisions in court and in therapy. *Professional Psychology: Research and Practice*. 2015. V. 46 (4). P. 235.
6. Emery R. E. Renegotiating family relationships: Divorce, child custody, and mediation. Guilford Press, 2011.